

Öröknaptár

„Az örökkévaló idő gyermek, aki ... játszik, gyermeké a királyi uralom”
(Hérakleitosz)

Némelyi, a relikviák fondorlatos mestere úgy gondolta, ideje végre beszerezni egy naptárt. Már régóta fejébe vette, hogy nem hajlandó megjegyezni mindent, kizárólag a legfontosabbra koncentrál. Nem akar „nyomozó emlékezetet”, csak az maradjon meg benne, ami építi vagy rombolja, üdvözíti vagy kárhozatba dönti. Ami csak úgy ott van a fejében, arra nincs szüksége, foglalja a helyet más elől. Felesleges észben tartani eseményeket, mikor és hol mi lesz, ami lesz, mikor és hol lesz, és így tovább. Nem élhet többé úgy, mintha egyfolytában gyanúsított lenne és be kéne számolnia az életéről. Örökké nem lehet alibije. Túl sok minden van már belül, ki kell tépnie magából. Majd a naptár emlékezteti, mint egy vekker, talán meg is fog lepődni, mi mindenre. Igen, naptára lesz a fordított naplója, elfelejtett múltja és jövője rövid krónikája. És túl is fogja élni őt. Mondjuk, kedden beírja, hogy csütörtökön vendégségbe megy. Szerdán viszont meghal. A csütörtöki program ott szerepel, persze már nem tud elmenni, ám a naptár megőrzi elhatározását, így nem viszi magával a sírba. És a múlt? Szintúgy. Jövőbeli programok gyűjteményeként, mivel mindent előre ír be, utólag soha.

Sok sületlenséget fog összehordani, aki majd a naptáraiból próbálja meg az életét rekonstruálni. Benne lesznek bulik, amikről lemaradt, lemondott utazások, soha be nem teljesített ígérek, el nem végzett házi munkák. Tán még meg nem ivott italai, el nem szívott cigarettái iratlan mennyisége is, nem beszélve el nem csókolt csókjairól.

Végig nem élt élete emlékezete, elfelejtett tervei naplója.

Némelyi tehát megvásárolta a közeli Apiszban a „felejtésnaplót”. Olcsót, simát, az eladó-kisasszony igyekezte is rábeszélni valami bőrkötésű, fényes papírból készült csodára, hasztalan, ő maradt a szinte puritán darabnál, mely semmi másból nem állt, csupán egy spirálból és a jóformán üres lapokból. Egyetlen plusz volt benne, az esedékes névnapok. Bele kellett törődnie, hosszas keresgélés után sem talált még egyszerűbbet. Azért eljátszott a gondolattal, hogyan telne az év, ha nem lennének névnapok, csak hétfők, keddek, szerdák és így tovább. Továbbmerészkedett. Lehetnének csak hetek, azoknak már amúgy sincs nevük, hét névtelen nappal. Hetek, hónapok, mire föl?! Nem lehetett megállítani, szinte megrészegeedett a kínálókozó lehetőségtől. Az évszakok sem kellenek, amilyen időket élünk manapság, csak megzavarják az embert. És az évek? El velük, maradjon csak a tiszta életidő, az égitestek majd tagolják, mi meg alkalmazkodunk, és kész!

Végre megnyugodott kissé, lemondóan legyintett.

Nincs még itt ennek az ideje. Az emberek miatt nem lehet. Ám ha adódna egy lehetőség... ha előállna egy olyan helyzet... ha lenne akárcsak egyetlen pillanat is, mely alkalmas erre, nem habozna eltörölni. Majd meglátják! El fog jönni a Névtelen Idő kora, az Időtlen Név korszaka!

Nem kell ennyire előreszaladni, torpant meg ismét, talán még épp időben. Rendben, amíg nem tud jobbat, ahhoz tartja magát, amihez a többiek. Csak ne idegesítse fel magát.

Némelyi megvette hát a naptárt, élete ettől fogva gyökeresen megváltozott. Beírta a tennivalókat, eseményeket, aztán csak várta, mikor zúdulnak rá hirtelen. A napló mindig intette, mire figyeljen, hova menjen, kikkel találkozzon. Tán még arra is, kiket szeressen és kiket nem. Elégedett volt magával, fejében megszűntek a felesleges zsongások, melyek régóta gyötörték, emésztése is helyrepofozódott. Nem tartott észben semmit, csak míg bevezette a naptárba, utána nyomban elfelejtette őket. Kizárólag arra kellett ügyelnie, hogy ne felejtse el minden reggel belenézni, ami persze a sok felejtésgyakorlat miatt nem volt egyszerű feladat.

Egy dolog piszkálta, éspedig a naptáron lévő spirál. Ez jelent valamit, suttogta, és lázas számolgatásba kezdett. A spirál megfelelő görbülete ugyebár lehetővé teszi, hogy egyesüljön az egyenes és a kör, két egymást kizáró alakzat. Ellentmondást rejt magában, képtelen forma, mégis létezik. De hisz a naptár is épp ilyen! Lineáris vonalba kényszeríti a hetek, hónapok körforgását, az örök visszatérést. Mintegy kiegyenesíti a kört. Igaz, nem teljesen, időnként lapozni kell, de ez mellékes. Vagy mégse, de most már mindegy. A lényeg, hogy képtelen alakzat, ravasz geometriai trükk, jóllehet az isteni matematikának csak halvány utánpótlása. Mert az magával az idővel csinálja ugyanezt.

Némelyiben egyszeriben világosság gyűlt. A naptárlapok és a spirál találkozása tehát kétszeres trükk, hatványra emelt képtelenség, végül is az idő abszurdításának titkos szimbóluma. Ha beírja emlékeit a naptárba, úgy egyúttal beilleszti őket a világ önmagába visszatérő, ám egyszerismind tovahaladó rendjébe. Jelet hagy benne, ugyanakkor belőle is táplálkozik. Belőle szívja az energiát az abszurd erejét segítségül hívva. Ha pedig naptárba írni annyit tesz, mint egyszerre írni egyenesbe és körbe, úgy kihelyezett emlékezete a képtelenségbe lesz belemerítve. De akkor mi marad őbenne? A felejtés, az emlékezetnélküliség. Vagyis ha emlékezetünk az abszurdításba íródik, úgy felejtésünk az abszurd inverze, a per definitionem tökéletes realitás! Úgy van, nyugtázta a dolgot, most jutott el oda, ahova mindig is vágyott, magába a valóságba. Végre hazatért.

Mégsem hagyta nyugodni sokáig dédelgetett álma. Az ablaknál ácsorogva szemlélte a kinti esőt, mikor újra rátört a hónapok és évek feleslegességének érzete. Meg kéne valósítania valahogy, át kéne törnie a Névtelen Időbe, az Időtlen Névbe. De hogyan? Ezen tépelődött volna még Némelyi ki tudja meddig, ha az ismételt telefoncsörgések, majd apja hallózásai az üzenetrögzítőn ki nem zökkentik a ritmusból. Sürgősen át kellett mennie szüleihez kéményt pucolni. Régóta nyaggatták, nézzék már meg a kéménylyukat, bizonyára tele van mindenfélevel. Eljött a minden évben esedékes tisztítás ideje, eddig ódzkodott tőle, halogatta, ameddig lehetett, de már nem lehetett tovább húzni a dolgot, félt is, hogy a felgyülemlett korom és salak bajt okoz. Annyit hallott már rosszul bekötött kályháról, visszaáramló égéstermékekről, álmukban szén-monoxidot beszívó, majd soha fel nem ébredő emberekről, hogy jobbnak látta, ha mihamarabb túl lesznek rajta. Vasárnap délelőtt átballagott, természetesen elő volt jegyezve a naptárban. „Kéményseprő kiskoromban”, indított, mint rendesen, mikor szüleihez benyitott, de azok nemigen ügyeltek rá, teljesen a nagy művellet lázában égtek. Gondosan nekivetkőzött, koromfekete utcai ruháját hófehér munkásruhára cserélte, mert hát mégiscsak jobb látnia, ha a szenny elárasztja egészen, nehogy túlságosan belefeledkezzen a munkába. Apja azért megjegyezte, hogy a nagyapa ifjúkorában tényleg kéményseprő volt, később még mesterré is avatták. És hogy mennyire büszke volt a hivatására, milyen peckesen lépdelt tovább, mikor a szembejövőök lázasan keresgéltek a gombjukat, amint meglátták. A legények ingükhöz, az ifjú hölgyek blúzukhoz kaptak, volt, amelyik még csókot is dobott feléje. Anyát is így ismerte meg, fejezte be az apja, a kéményseprő ügyebár szerencsét hoz. Ennek köszönhetem, hogy a világon vagyok, és végtére te is, fiam.

Némelyi már számtalanszor végighallgatta e mesét, most mégis eltűnődött kissé. Régi kártyanaptárakra gondolt, melyekből egész gyűjteménye volt kisiskolás korában, néhányuk kéményseprőket ábrázolt, fekete egyenruhában pózoltak vidáman, vállukon létrával, kezükben pamacszerű kefében végződő körbetekert dróttal. A pucérmős darabokat persze jobban szerette, főleg a kétdimenziósakat, egzotikus hölgyek kacsintottak rajtuk boldog újévet kívánva. Szilveszterek jutottak eszébe, mikor trombitát fújva, egymást karonfogva vonultak végig a Nagykörúton, kabátjuk hajtókájába kis műanyag figurát tűztek, hogy aztán minden arra járónak örömittasan kiáltanak oda valami kedveset vagy cifrát. Nem nagyon volt még divat ez az otromba petárdázás.

Próbálta magában az arcot felidézni. Csupán néhányszor látta nagyapját, meghalt még kisgyermekkorában. Addigra már azzal a másik nővel, a „Cafkával” élt. Talán mégsem mindig hoz szerencsét a kéményseprő, de lehet, hogy csak a nagyanyja nem fogta meg időben a gombját vagy nem csavarta meg elég jól. Mert a kéményseprők a szilveszter és az újév emberei, két korszak határán állnak, mint Janus, a kétarcú isten, a kapuk őre. Két világ lakói, a földi, ahol élünk, meg az égé, ahova a kémények nyúlnak, itt élnek velünk kint a napfényen, de a benti, sötét világ csábítja őket, ahonnan a kémények erednek. Tűz és füst, korom és szurok fekete ördögei és angyalai egyszerre, oda merészkednek, akárcsak a bányászok és a sírásók, ahová a nép nem nagyon. Vesta kései papjai ők, fűzte tovább gondolatait Némelyi, aki szerette a mitológiai összefüggéseket, még akkor is – akkor csak igazán! –, ha nem voltak teljességgel megalapozottak.

Nekiláttak apjával a munkának, persze afféle kontármódra, őseik elfajzott utódaiként. Csakis azért vállalkoztak erre a cseppet sem veszélytelen feladatra, mivel a lakás rendelkezett egy olyan sajátossággal, mellyel a többiek bizonyára nem. Vagy ki tudja. A néhány jól hozzáférhető nyílás, azaz „kaminlyuk” mellett volt ugyanis egy ajtó, mely oly mélyen volt elrejtve az alkóvok, átjárók mögött, beépített szekrények, gardróbok rengetegében, hogy az igazi szakemberek nem férhettek hozzá. Így aztán Némelyiek minden évben, miután befejeződött a kémények kipucolása, a cserépkályhák, tűzhelyek és gázmelegítők csöveinek ellenőrzése, és végre tiszta volt a terep, elkezdték átrendezni a lakást. Kibontották a deszkákat, leszedték a gipszkarton borításokat, eltolták a bútorokat, kidobálták a kacatokat, hogy szabadá tegyék a rejtett lyukat. Utána meg szépen betemették, és visszarendezték a szobát, úgy alakítva ki, mintha nem is lenne ott semmi érdekes, csak limlomok, ócska vackok, melyekkel nem érdemes foglalkozni.

Lassan haladtak a leghátsó, használaton kívüli kis szobában, a falig akartak eljutni, ahol a lyuk lehetett. Sokszor csak oldalazva, kétrét görnyedve tudtak előre jutni, végül négykézláb mászva közelítették meg az eldugott helyet. Nagy nehezen kimerték belőle az összegyűlt salakot és kormot, kitörölték, majd újra lezárták a nyílást.

– Pokoli egy meló, fújtatott az apja, miközben zseblámpával világított Némelyinek, aki a nyakába akasztott vödörbe töltötte a még meleg, sűrű, kásás anyagot.

– Mehetünk – válaszolta, ám a másik mintha elbizonytalanodott volna, elrévedezett kissé. – Vagy rosszul vagy? Várjál, segíték, csak küszszunk ki innen, fogytán a levegő. Akkora a por meg a korom, hogy alig látok már. – De apja intett a fejével, hogy félreértette a dolgot.

– Van még egy – mondta fojtott hangon. – Egy másik, csak eddig nem szóltam.

– Nem szóltál? – horkant fel Némelyi. – Tudod, hogy nem szabad ezzel játszani! Mindegy, essünk túl rajta, merre van?

– Nem tudom pontosan. Évtizedek óta nem nyúltunk hozzá, valahol arrafelé lehet, ott, legbelül – és a szoba legsötétebb sarka felé mutatott, melyet szinte lehetetlen volt megközelíteni.

– Miért nem mondtad? Mi minden gyűlhetett abban össze, még jó, hogy nem lett bajtok.

– Nem erről van szó... találhatunk másvalamit – válaszolta apja szaggatottan, aztán elhallgatott.

– Mégis mi a frászt találnánk, salakmotorosokat füstölt hússal a kezükben?

– Oda kell mennünk. Lehet, hogy nincs is ott semmi különös, csak kipucoljuk, és azzal vége. Aztán megiszunk egy fröccsöt, rágyújtunk hozzá jófajta dohányra.

– Tartanánk már ott – válaszolta Némelyi, miközben igyekezett utat törni a még sűrűbb rengetegben. A padlón araszoltak előre, szűk járatokon, sorban egymás mögött, mikor egy vastag fedelű könyvbe botlottak.

– Figyelj, ez az egyik kedvencem volt, sokáig kerestem anno, már el is feledkeztem róla. Hogy kerül ide?

– Biztos itt maradt, mikor elköltöztél, aztán elkallódott valahogy.

Tovább kúsztak a recsegő-ropogó parkettán a pókhálók szövevényében, melyek szinte teljesen belepték az utat. Némelyi egyfolytában azt mondogatta, hogy nem is tudott a lakásnak erről a zugáról. Köhécselve megint belerúgott valamibe.

– A tömögumi labda! Mindig ezzel dekáztam, egyszer begurult valami alá, sosem lett meg. Persze kaptam helyette újat, de az nem volt az igazi.

– Ez akkor volt, mikor jó anyám meghalt, jöttünk a temetésről haza, te meg szokás szerint egyfolytában fociztál. Még ebédelni se ebédeltél velünk, nagyon meg voltunk bántódva. Haladjunk tovább – mondta Némelyi apja, de ekkor hirtelen elment a fény.

– Ennyit a zseblámpáról. Én amondó vagyok, hogy így a bűdös életben nem találjuk meg, hagyjuk a fenébe, visszajövünk legközelebb.

– Nem lehet, muszáj most, túl messzire bejöttünk. Majd kitapogatózunk az odavezető utat, nem lehet már messze.

Hason csúszva folytatták a koromsötétben. Nemsokára zizegő hangra lettek figyelmesek, félresodorhattak valamit, ide-oda kotorászva keresni kezdték. Mikor megtalálták a kis nyeles karikát, bájos játékhangot hallatott.

– Egy csörgő. Kié lehetett?

– Add csak ide – szólt az apja. Füléhez emelte, rázogatta, forgatta erre-arra. – Várj csak, talán így – és a fia kezébe nyomta, a sajátjával pedig befogta mindkét fülét. – Most rázd, jó erősen, hosszan! – Némelyi nem értette a dolgot, de engedelmeskedett.

– Megvan, igen, ez a tiéd, a te csörgőd volt csecsemőkorodban. Emlékszem, állandóan rázogattad csöppnyi kezeiddel, nem tudtam semmire sem figyelni a zajtól, de nem volt szívem elvenni tőled. – Megpróbáltam, milyen, ha befogom a fülem, de még azon keresztül is hallottam. – Apámtól kaptad, mikor utoljára itt járt, nem sokkal később őt is elvitte a rák. Na, hallod, kéményimádó nagyapád nem sűrűn hozott nektek ajándékot, annyi szent, de emiatt sokat emlegettük szegényt.

– Meddig kell még ezt? – zihált Némelyi. – Most jobbra vagy balra?

– Itt kell lennie valahol a közelben. Mikor is indultunk el, nem emlékszel?

Némelyi beleütközött valami keménybe.

– Vége a szobának – sziszegte, mialatt a feje búbját dörzsölgette körkörös mozdulatokkal.

– Akkor nyúlj egy kicsit feljebb, de vigyázz a fedelére. – A fiú tapogatózva ráakadt a rozsdás kallantyúra.

– Forgasd el lassan balra – suttozta. – Óvatosan, ne ijedj meg. – Némelyi forgatni kezdte a kart, végül nyikorogva kinyílt a kicsiny ajtó.

Szemük elé kaptak kezüket. A nyílásból éles fény és forróság áradt.

– De hát miért, mi ez?

Piciny gyermek, afféle magzat feküdt a lyukban. A fényesség nem vakította, a tűz nem emésztette el. Két szemével őket nézte.

– Az ikertestvéred – mormolta az apja, arcán árnyékok futottak át. – Meghalt a születésed előtt, hogy te élhess. Titokban temettük ide, nem mertük bolygatni idáig. Azóta számolom a napokat, reggelente berajzolok egy strigulát. Ma valamiért elfelejtettem, ma nem tudom, mi volt velem, életemben először megfeledkeztem róla. De mikor betoppantál, belém hasított. Nem maradhat már itt.

– Eltemetjük rendesen. Csinálok neki való koporsót.

Kivették a fénylő gyermeket, kivitték a napra, a friss levegőre. És miután Némelyi elkészítette, behelyezték az ereklyetartóba, melyre rá volt vésve az összes jel, mit apja rajzolt. Végül eltemették a földbe, hogy végre emlékezni tudjanak, jelek nélkül, egyszerűen, a névtelen időben.